

Vir: Inernet

LAIBACH IN AVTIZEM

Avtizem v svetu slavnih iz druge perspektive

Nedavno smo si kolegi iz naše skupine Vox alia na mojo pobudo ogledali dokumentarni film Dan osvoboditve norveškega režiserja in kulturnega animatorja Mortena Traavika, ki govori o gostovanju in koncertu skupine Laibach v Severni Koreji avgusta leta 2015, ob 70. obletnici osvoboditve Koreje izpod japonskih okupatorjev. V tem filmu, kot sem izvedel že prej z dveh strani, za nekaj sekund »nastopam« tudi sam, ker so me nevede posneli na vodstvu po razstavi »NSK : od Kapitala do Kapitala« istega leta v Moderni galeriji s slušalkami na glavi (in ko vmes pogledam na uro), torej niti malo spektakularen, kvečjemu komičen posnetek v dveh kadrih, ki sem ga ob prvem ogledu (na slovenski premieri) celo sam spregledal, ker se nisem vaju snemati in gledati »od zunaj«. Glede na kontekst pa sem bil kljub temu zadovoljen, kakor mi je napisal kolega Blaž (a ne ta, ki trenutno sodeluje v reviji), ki mi je tudi predlagal tematizacijo Laibacha kot kolektiva v avtističnem kontekstu »slavnih osebnosti«, na koncu pa celo parafraziral enega

od sloganov: »Avtizem je vzvišeno poslanstvo, ki zavezuje k samemu sebi«. Sprva sem bil skeptičen nad tem predlogom, saj vem o njih že dolgo kar veliko oz. več od marsikoga drugega, zato sem si bil na jasnem, da to ne bo lahka naloga. Sem pa izziv nazadnje sprejel, tako, da bom združil obe stalni rubriki, ki ju običajno pišem in ker me izbrani kontekst odvezuje »pametovanj« o različnih glasbenih, estetskih in drugih »pop-kulturnih« in »retroavantgardnih« referencah. Vsekakor je to, tako se mi dozdeva, najlažje prav v tem, torej avtističnem kontekstu, s primerjavo podobnosti med mojo in njihovimi avtističnimi posebnostmi, ki sem jih opazil, še preden sem sploh slišal njihovo glasbo (oz. vedel, da bi jo slišal), ki pa je že na prvi vtis »avtistična«, torej specifično monotona in repetitivna, pa vendar nezgrešljivo idiosinkratična, kakor so tudi sami inovativno »ustvarili« specifično obliko javnega pojavljanja, nastopanja in komuniciranja ter postavili nekatere standarde na tem področju pri nas in tudi širše v svetu.

Kako bi bilo torej mogoče obravnavati neko »glasbeno« ali »umetniško« skupino kot osebo, če je sestavljena iz, predpostavim, neavtističnih ali »nevrotičnih« posameznikov? Argumente za tako izbiro lahko najdemo že v njihovem temeljnem dokumentu »10-ih točkah konventa« iz leta 1982 (v angleški verziji se tekst pojavi tudi v njihovi skladbi »Perspektive«, če lahko na ta način potegnem vzporednico z imenom pričujoče rubrike): »Laibach dela v timu (kolektivni duh), po vzoru industrijske produkcije in totalitarizma, kar pomeni: ne govori posameznik, govori organizacija (...) triumf anonimnosti in brezobličnosti je skozi tehnološki proces izostren do absolutu; ukine se vsaka individualna razlika avtorja, briše se vsaka sled individualnosti (...) Laibach v svojem delu prevzema organizacijski princip dela industrijske produkcije in identifikacijo z ideologijo. Temu primerno vsak član osebno zavrača svojo individualnost (...); fleksibilnost in anonimnost članstva preprečuje eventualna in-

dividulana odstopanja in omogoča permanentno revitalizacijo notanjih sokov. Subjekt, ki se lahko identificira z ekstremno pozicijo sodobne industrijske produkcije, avtomatično postane Laibach član (...); Laibach prakticira provokacijo na revoltiranost odtujene zavesti (ki si mora nujno najti nasprotnika) in združuje bojvnike in nasprotnike v izraz krika statičnega totalitarizma. Deluje kot kreativna iluzija stroge institucionalnosti, kot sociteater popularne kulture, in komunicira zgolj skozi nekomunikacijo«.

jim niso bile všeč, češ da so preveč »modne«, razpraskali in so bile take tudi objavljene, na tiste, ki so jim ustrezale, pa so narisali dele svojega glavnega simbola, črnega križa. Na začetku, tako kot večina ljudi, nisem poznal niti njihovih imen in je trajalo še par let, da sem jih lahko z zanesljivostjo identificiral, ker nisem imel »neformalnih« osebnih »informacijskih« kanalov in sem bil odvisen izključno od javnih objav. Ker so, kljub dotlejšnji simbolni »podtalni« prisotnosti, takrat postajali tudi glasbeno širše razpoznav-

(po »prelomnem« letu 1987), počasi začel obračati hrbet prav zaradi »prevelikih« uspehov doma in v tujini. Ključni vsebinski razlog, ki me je po mojem mnenju naredili za, banalno rečeno, »oboževalca« pa je bil, da sem dokaj hitro intuitivno dojel njihov princip »nidentifikasi-kacije« (z državo, sistemom, ideologijo...), torej neke oblike zakritega dvosmiselnega konceptualnega humorja s »potujitvenim učinkom«, ki mi je bila že domača in sem jo na svoj način, kot sem nekoč že omenil v tej reviji, prakticiral že dotlej

Vir: Inernet

V njih so torej zapisane temeljne premise, nekatere od njih so sicer z leti že omilili, ker mdr. že kar dolgo dajejo intervjuje tudi »v živo« in pod svojimi osebnimi imeni, včasih pa so se strogo držali »avtistične« drže, ki so jo uporabljali pri komuniciranju z mediji preko vnaprej poslanih vprašanj in anonimnih pisnih odgovorov v zapletnem in namenoma provokativnem ter »nadjazovskem« jeziku, izjavami in odgovori na vprašanja, kot tudi z javnimi vizualnimi prezentacijami, s katerimi in so zbujali negotovost in strah pri ljudeh, kljub večplastnosti in tudi izredni duhovitosti ter pronicljivosti. Spomnim se reportaže iz zagrebškega »Starta« izpred 30. let, ko so fotografije (posnel jih je v bombnem atentatu veliko let kasneje preminil Ivo Pukanič, ki so mu sprva celo grozili, da mu bodo vzeli fotoaparati), ki

ni in popularni, meni osebno to ni bilo preveč pogodu in sem že takrat menil, da jih ljudje dojemajo preveč površno in enoplastno, kar je mdr. povezano s takšnimi ali drugačnimi predsodki. Celo pokojni Tomaž Šalamun, ki je nekoč objavil pesem z naslovom »Zakaj sem fašist«, je na rob svojemu komentarju te svoje pesmi dodal še opazko, da se mu zdi po njegovem mnenju preveč tematizacije istega fenomena, ki so si jo privoščili, zanj preveč frivolen, o čemer sem se tudi sam večkrat spraševal. Za razliko od sovrstnikov sem pravzaprav vstopil v popularno glasbo /kulturo prav z njimi (in z določenim časovnim zamikom), zato so bile te reference, razen »negativnih« (torej »sovrastvo« do pop-kulture), zame nepomembne.

To pa je bilo skoraj istočasno, ko sem začel s poslušanjem Radia Študent, ki jim je prav v tem času

v komunikaciji v svoji ožji okolici tudi sam, je pa včasih pripeljala do marsikakšnega nesporazuma, kar se mi dogaja še zdaj, kakor se tudi še njim; v mojem primeru je bil ta referenčni okvir sistem takrat obstoječega realsocializma, katerega del smo (in obenem nismo) bili tudi v bivši državi Jugoslaviji. Sorodnost pozicij med mano in Laibachom, ki se je kazal pri njih v določeni držbi distance do javnosti in tudi občinstva na nastopih ter v brezosebni, a izrazito lucidni in tudi humornih odgovorih v intervjujih in izjavah. Ni torej odveč posebej izpostaviti, da sem sam v korelaciji sebe in svoje socialne okolice na ta način v nekem obdobju simbolno prevzel kar pozicijo takratne Albanije, ene najbolj izoliranih držav, kasneje pa sem na svoje vznichenje opazil nenavadno podrobnost (in to je ravno ena od skupnih potez,

ki sem jo zaznal, torej pozornost na detajle), na ovitku albuma »Occupied Europe Tour 1983-85«, za katero menim, da ni naključna, saj je na njem samo Albanija obarvana svetlo, ker je bila edina evropska država, ki ni bila tako ali drugače »okupirana« (od zunaj). Danes pa je taka država, sicer dosti bolj mednarodnopolitično izpostavljena kot krizno žarišče in relikv obdobja hladne vojne, ki je v začetku 50. let prejšnjega stoletja prešla v resnično vojno z uničujočimi posledicami, na Korejskem polotoku. Niti malo nisem bil presenečen, ko sem izvedel, da namerava Laibach nastopiti v Severni Koreji, ki je razpita kot najbolj »totalitarna« država na svetu; to se mi je zdela popolnoma logična in naravna poteza. Tamkajšnje gostiteljice je Morten Traavik po lastni izjavi prepričal prav z argumentom, da tudi njih, tako kot Severne Korejce, zahodni mediji ne razumejo. Kako so jih sprejeli 1. maja v Južni Koreji, bomo še videli in slišali, kakor tudi malo kasneje v Izraelu, morebiti pa celo v Teheranu in na Rdečem trgu v Moskvi... Vsekakor je (bilo) njihovo poslanstvo s ključnega zornega kota vselej tudi politično, kar pa mnogi ljudje radi spregledujejo (ker jih zavede popularnoglasbeni »medij« oz. kontekst), morda prav zaradi »avtističnega« pristopa, ki ga po mojem mnenju prakticirajo in na ta način provocirajo samoumevna prepričanja in predsodke, ki so po definiciji vselej ideološki in ki vodijo misli in dejanja ljudi, političnih in miselnih sistemov, ne glede na geografsko ali kakšno drugačno pripadnost (»Vsaka umetnost je podvržena politični manipulaciji, razen tiste, ki govori z jezikom te iste manipulacije«). In za konec še misel, sposojena z Wikipedije: »Umetnost Laibacha je umetnost komentarja. Vsaka poteza Laibacha je pravzaprav komentar.«

Pripravil: Abditus

INTERVJU: MATEJA ŠILC

Mateja Šilc je oseba, ki pri nujenju strokovne pomoči osebam s posebnimi potrebami, strokovnem raziskovanju, svetovanju in deljenju svojega znanja čuti poslanstvo

Leta 2007 je na Pedagoški fakulteti v Ljubljani zaključila študij defektologije (smer surdopedagogika-logopedija) in se v istem letu zaposlila kot logoped na Osnovni šoli Gustava Šilaha Maribor, kjer dela še danes. Izobraževanje je nadaljevala s podiplomskim študijem na programu Specialne in rehabilitacijske pedagogike in pridobila naziv magistrica znanosti. Leta 2016 je zaključila tudi podiplomsko izobraževanje s področja avtizma na Alma Mater Europaea. Svoje izkušnje je ob redni zaposlitvi oplemenitila s sodelovanjem z različnimi nevladnimi organizacijami in s pridobitvijo specialnih znanj in licenc tako doma kot v tujini, zlasti s področja avtizma, uporabe IKT (informacijsko – komunikacijske tehnologije) pri delu z osebami s posebnimi potrebami in podporne in nadomestne komunikacije oseb s posebnimi potrebami. Pri delu se usmerja v kombiniranje sodobnih pristopov in v implementacijo inovacij s področja IKT. Zadnja 4 leta nudi strokovno pomoč in svetovanje v Društvu Školjke.

Kdaj oz. kje ste se prvič srečali z avtizmom oz. aspergerjevim sindromom?

Avtizem me je pričel zanimati že v času študija. Predvsem me je pritegnila kompleksnost motnje, tako glede možnih vzrokov kot glede simptomatike in različnih terapevtskih pristopov. Zato sem

še kot študentka vključila v izvajanje delavnic za otroke z avtizmom, ki jih je takrat organiziralo Društvo center za avtizem. Kasneje, v prvih letih zaposlitve, pa se je zaradi porasta avtizma pri otrocih pojavila ob interesu tudi nujna, da se seznanim s sodobnimi pristopi in metodami dela z osebami z avtizmom, saj klasični pristopi učenja funkcionalne komunikacije pri otrocih z avtizmom pogosto ne zadostujejo.

Kako ste se srečali z metodo TEACCH in jo prenesli v Slovenijo?

O samem programu sem se seznanila že v času študija, ko sem se kot prostovoljka udeleževala delavnic za otroke z avtizmom. S prebiranjem literature o TEACCH sem pričela opažati, da se elementi programa v našem okolju pogosto ne implementirajo pravilno, oziroma, da se TEACCH pogosto napačno interpretira in reducira na »slikovni urnik«. Seveda je TEACCH mnogo več, saj ga moramo razumeti kot etični okvir okoli znanja o avtizmu, pri katerem v prvi vrsti spoštujemo drugačnost oseb z avtizmom. Namen programa je vključevanje oseb z avtizmom v družbo na kar se da prijeten način, tako da jim omogočimo pridobivanje znanj in spretnosti za razumevanje okolja in za čim bolj avtonomno delovanje v njem. Ker sem želela prejeti informacije o TEACCH iz prve roke, sem se udeležila izobraževanja v Veliki

Foto: Mateja Šilc

Britaniji pod vodstvom Garyja Messibova, ki je nasledil ustanovitelja TEACCH-a Erica Schoplerja pri vodenju TEACCH programa v Severni Karolini.

Kakšno je stanje uporabe metode TEACCH pri odraslih v Sloveniji?

TEACCH se lahko uporablja pri osebah z avtizmom vseh starosti in zmožnosti. Pogosto vidim težave pri razumevanju filozofije programa, saj je potrebno elemente TEACCH prilagoditi osebi

glede na njene zmožnosti, za kar je potrebno široko strokovno znanje in seveda dobro poznavanje osebe z avtizmom. Kar zmorejo osebe same, naj naredijo same, kjer zares potrebujejo pomoč, pa dajmo pomagat. Najslabša je »naučena nemoč«, ko oseba čaka, da ji pomagamo in jo vodimo, čeprav zmora sama. TEACCH se najbolje promovira z uspehi, ki jih lahko opazimo pri osebi, ki ji na tak način prilagodimo okolje. Seveda je težje pričeti pri odrasli osebi,

vedar tudi pri odraslih uspeh ne izostane.

Kakšni so uspehi metode TEACCH v Sloveniji?

V praksi opažam trend porasta uporabe TEACCH; razvojni vrtci, šole s posebnimi programi vzgoje in izobraževanja, zavodi za usposabljanje, delo in varstvo in druge sorodne inštitucije cenijo pozitivne učinke pristopa TEACCH in uspešno izvajajo implementacijo njegovih elementov v vsakdanje delo, ne le pri osebah z avtizmom,